

TEKNOLOGIA MUUTTI MUSIIKIN

Tietotekniikka on tuonut musiikinopetukseen uusia mahdollisuuksia, joita tuskin vielä on kovinkaan paljon hyödynnetty varsinaisessa koulutyössä. Tämän päivän äänimaailma on erilainen, ja uusilla instrumenteilla on kokonaan oma "saundimaailmansa". Teknologia muutti lopullisesti musiikin 1950-60-lukujen taitteessa. Kun erilaiset sähköpianot, syntetisaattorit ja keyboardit ovat tulleet hinnoiltaan edullisiksi ja laitteet monipuolistuneet tekniikan kehityksen myötä, aidolta kuulostavaa nuorisomusiikkia voidaan luoda myös luokkahuoneessa.

UUTTA MUSIIKKIA SÄVELTÄMÄÄN JA SOVITTAMAAN

Miten sitten musiikinopettaja voi hyödyntää tietotekniikkaa ja musiikkia? Lähtökohtana on, että käytössä on tietokone ja siihen yhdistetty soitin, esim. sähköpiano. Musiikin opettamiseen tarkoitettut ohjelmat jaetaan usein sekvensseri-, nuotinkirjoitus, säestys- ja improvisointiohjelmiin sekä teorian ja säveltapailun opetusohjelmiin. Koulussa voidaan sekvensseriohjelmalla, joka usein rinnastetaan nauhuriin, säveltää uusia lauluja ja sovittaa niihin valmiit taustat. Näin opettaja vapautuu pianon äärestä ja voi ohjata laulajia ja soittajia yksilöllisesti. Säveltäjä tai sovittaja voi kokeilla, millaisilla soittimilla tai soitin yhdistelmillä päästään musiikillisesti parhaaseen lopputulokseen. Asiasta kiinnostuneet voivat tehdä kotona omia sävellyksiä ja taustoja, joita sitten edelleen kehitellään musiikkitunnilla ja esitetään vaikkapa koulun näytelmien ja ohjelmien taustamusiikkina tai paikallisradion mainosmusiikkina.

Aikuisiällä aloittaneille musiikin harrastelijoille avautuu mahdollisuus kotiäänitysten tekemiseen. Sekvensseri lisäksi vapauttaa tekijänsä monista esitysteknisistä ongelmista; voidaanhan esimerkiksi sävellyksen tempoa, äänen korkeutta, saundia ja muita äänen ominaisuuksia muokata lähes rajattomasti. Ylipäänsä elävän äänen ja synteettisen äänen yhdistämisessä ainoastaan mielikuvitus luo rajat. Joidenkin sekvensseriohjelmien visuaalinen lähestymistapa havainnollistaa hyvin soittokappaleen tapahtumat, esimerkiksi nuottien aika-arvot. Näin musiikkia voidaan tarkastella matemaattisena tai visuaalisena tapahtumana.

Opiskelija pystyy tuottamaan myös komplisoitunutta musiikkia vaatimattomallakin soittotaidolla. Uusi sävellys voidaan "soittaa sisään" miten hitaasti tahansa ja kuunnella valmis esitys halutulla nopeudella. Musiikinopettaja voi antaa tehtäväksi vaikkapa piirtää kuvan nuottiohjelmalla ja sen jälkeen kuun-

nellaan piirros. Musiikkia voi tuottaa ja nuotintaa, vaikkei nuottikirjoituksesta ymmärtäisikään. Myös se, että lapsi pystyy välittömästi näkemään nuottikuvana esim. midi-nokkahuilulla soittamansa sävelmän, edesauttaa nuottienluvun ja musiikin oppimisessa.

SÄESTYSOHJELMA VÄSYMÄTÖN HARJOITTAJA

Säestys- tai komppiohjelmilla voidaan kuunnella, analysoida ja soittaa samaa kappaletta vaikkapa erilaisena rock -versioina, swinginä tai esim. sambana. Näin opiskellaan esim. basistin, pianistin tai rumpalin työskentelyä erityyillisissä sävellyksissä. Myös vapaan säestyksen opetus saa uutta ulottuvuutta komppiohjelmien myötä esim. opettajankoulutuksessa. Nyt siis opiskelijalla on mahdollisuus harjoitella improvisointia ja soolon soittoa jazzbändin säestyksellä- "niin kauan kuin sähköä riittää".

Nykyisillä musiikkiohjelmilla nuottien kirjoittaminen käy lähes yhtä nopeasti kuin niiden soittaminen. Tietokoneeseen tallennettua nuottikuvaa voidaan muuttaa eri sävellajeihin, ottaa kuorolaisille erikseen omat stemmat jne. Voipa tietokoneeseen ja keyboardiin vihkiytynyt pianonsoitonopettaja tehdä oppilaalleen omia yksilöllisiä nuottiharjoituksia- ja kaikki tämä oppitunnin ohessa muun soiton siitä kärsimättä.

LAITTEISTOJEN KIRJAVUUS JA PUUTE ONGELMA

Millaisiin ongelmiin musiikinopettaja törmää käytännössä tietokoneavusteisessa musiikinopetuksessa? Oman ongelmansa muodostaa se, että musiikinopettaja on useimmiten koulussa ainoa oppiaineensa edustaja. Useilla paikkakunnilla yhteistyö muiden musiikin kolleegoiden kanssa saattaa jäädä vähäiseksi. Omat ongelmat pysyvät omina ongelmina. Jokaisellahan meillä on kokemusta siitä, että erilaiset kurssit täyttivät hyvinkin tavoitteensa, mutta entäpä oman koulun tilanne. Tietokonekanta on erilainen, tietokonealuokka on varattu pelkästään ATK-opetukseen, kurssilla ohjaaja näytti nopeasti Midi-kanavien toimintaperiaatteen, mutta jostain syystä se ei tahdo onnistua omalla koneellani. Ja kaiken lisäksi koulussamme ei ole sampleriä tai syntetisaattoria, ainoastaan piano ja 1970-luvulla hankitut sähköurut.

Uskaltaisinpä väittää, että jokainen tietokoneiden kanssa enemmän työskennellyt tietää, - olipa kysymyksessä tilasto-ohjelman käyttö, piirto- tai musiikkiohjelma, sähköposti tai vaikkapa ainoastaan tekstinkäsittely, että perusteet voi oppia muutamassa tunnissa, mutta todellinen hallinta saavutetaan monien epätoivoisten, tuskaisten ja mietiskelyä vaatineiden tilanteiden kautta. Tällai-

nen ongelmanratkaisutilanne luo tosin todellisen ja aidon perustan motivaatiolle ja oppimiselle. Eli kuten Platon asian ilmaisee, oppimiseen ei ole muuta alkua kuin ihmettely.

OPETTAJANKOULUTUS JA TÄYDENNYSKOULUTUS SUUNNANNÄYTÄJINÄ

Tekniikan ja välineistön nopea kehittyminen edellyttää musiikinopettajilta ja opettajankoulutukselta valppautta nopeasti kehittyvään alaan. Musiikinopetuksen ajan tasalla pitäminen edellyttää teknisten välineiden hallintaa. Monilakaan musiikinopettajilla ei välttämättä ole tietoa laitteiden tasosta ja soveltuvuudesta nimenomaan koulujen tai opettajankoulutuksen musiikinopetukseen. Musiikinopettaja joutuu usein ostopäätöstä tehdessään myyjän, esittelijän tai pedagogin "objektiivisen tiedon" armoille. Voidaan kysyä, missä määrin tieto on objektiivista, kun siihen liittyy suoria tai epäsuoria kaupallisia kytkentöjä. Opettajien kouluttaminen on tässä suhteessa keskeisessä asemassa sekä erilaiset täydennyskoulutuskurssit, joilla voidaan syventyä alan viimeisiin sovelluksiin ja laitteistoihin. Musiikkioppilaitoksissa tietokoneavusteinen musiikinopetus avaa täysin uudet mahdollisuudet.

Tällä hetkellä nuottien skannaminen eläväksi musiikiksi ei vielä onnistu. Luulena, ettei se ole kuin kuukausien tai vuosien aika, kun otamme esim. Beethovenin sinfonian orkesteripartituurin, kopioimme sen skannerilla omaksi soivaksi tiedostoksi ja muokkaamme oman tulkintamme kyseisestä teoksesta. Mikäli huomaamme sinfoniassa virheitä muokkaamme ne nopeasti paremmiksi.

Tänään meille on itsestäänselvää, että voimme nauhoittaa ajastimen avulla musiikkia esim. radiovastaanottimesta tai videoista kasettidekkiin vieläpä ilman mikrofonia. Jännityksellä odotan aikaa, jolloin voimme muuttaa televisiosta, radiosta, levyiltä tai kaseteilta kuuntelemamme musiikkiesitykset välittömästi muuntimen ja tietokoneen avulla erillisiksi nuottipartituuriksi ja jakaa ne seuraavana päivänä oppilaillemme ja musiikin opiskelijoille musiikkitunnilla työstettäväksi.

MUSIIKIN KENTTÄ LAAJENEE

Tietotekniikka luo myös uusia pohdittavia kysymyksiä musiikinopetukseen. Tällä hetkellä elämme tietokoneavusteisessa musiikinopetuksessa aikaa, jolloin alkuinnostus on tasaantunut ja pohdimme todellisia käyttömahdollisuuksia, sovelluksia, rajoituksia ehkäpä vaarojakin. Mitä vaaroja tietokoneen ja

musiikin yhdistämisessä voisi olla? Tietenkin opettajan omalle itsetunnolle ja ammatilliselle minäkäsitykselle on selvä uhka, mikäli oppilaat taitavat musiikista ja tekniikasta alueen, joka on keskeinen ja josta opettaja on selvästi ulkona. Erilaiset puolustusmekanismit ovat luonnollisia ja jopa odotettavia.

Entäpä jos musiikki mekanisoiduu, sähköistyy ja muovistuu entisestään? Yhteys elävään, akustiseen ääneen kadotetaan ja oppilaat vieraantuvat entisestään musiikkiin alkulähteiltä? Klassinen, perinteinen länsimainen taidemusiikki voi tuntua yhä kaukaisemmalta.

Entäpä jos musiikin tekemisen helppous passivoi oppilaat? Mihin purkautuu se luonnollinen kasvun energia, jonka murrosikäinen nuori on aikaisemmin kanavoinut "rumpujen raivoisaan hakkaamiseen"? Riittääkö syntetisaattorin kolmen äänen painallus rytmisektion luomiseen? Tutkimustuloksia sovelluksista on vielä niukanlaisesti. Kun kaikki on lähes valmista, kuka haluaa enää ryhtyä sille vuosia tai vuosikymmeniä kestäväälle harjoittelun tielle, jonka kautta saavutetaan esittävän taiteilijan kypsyys ja valmius?

Voidaan myös pohtia, pitäisikö sitten tulevaisuuden musiikinopettajan koulutukseen sisältyä "insinööriaineita"? Kysymykset ovat oikeutettuja, vaikka vastauksia niihin on vaikea antaa. Toisaalta kukapa tänään kyseenalaistaisi esim. sähkövirran musiikkiin tai muuhun elämään mukanaan tuomaa lisää. Tai vaihtaisimmeko tietokoneemme kirjoituskoneeseen. Tähän kai sopinee vanha sananlasku että tekniikka on hyvä renki mutta huono isäntä.